

MUAMMOLI VAZIYALARINI HAL QILISHDA INTERFAOL VOSITALARDAN FOYDALANISH

Mavjuda Mahmudovna Nigmatova

Buxoro davlat universiteti katta o`qituvchi

ANNOTATSIYA

Maqolada muammoli vaziyatlarni hal qilish texnologiyasida interfaol vositalardan foydalanish tasvirlangan bo'lib, bolaga har xil turdagi bolalar faoliyatining mazmunli qadriyatlarini aniqlash imkonini beradi. Muammoli vaziyatlar shaxslararo munosabatlarni o'rnatish, axloqiy tajriba va axloqiy tajribalarni shakllantirish uchun sinovdan o'tkazildi.

Kalit so'zlar: interaktiv vositalar, ijtimoiy-madaniy qadriyatlar, muammoli vaziyatlar.

USE OF INTERACTIVE TOOLS IN SOLVING PROBLEMS

ABSTRACT

The article describes the use of interactive tools in the technology of solving problem situations, allowing the child to determine the significant values in different types of children's activities. Problem situations on establishment of interpersonal relations, formation of moral experience and moral experiences are tested.

Keywords: interactive media, social and cultural values, a problem situation.

Hayotimizning barcha sohalari kabi ta'lim tizimini ham modernizatsiyalash bugungi kunning eng dolzarb masalalaridan biri bo'lib qolmoqda. Innovatsion ta'lim muhitini yaratish, uni xalqaro andozalarga to'liq mosligini ta'minlash yoshlarimizni bugungi tez o'zgaruvchan ijtimoiy hayotga muvaffaqiyatli ijtimoiylashtirishning muhim omilidir.

XXI asrning so'nggi yilligida ta'limi tarixida, bolalarning o'quv va kognitiv materiallarni o'zlashtirish potentsial darajasi bilan maktabgacha ta'lim muassasalarida qo'llaniladigan pedagogik texnologiyalar o'rtasidagi farq doimiy ravishda o'sib bormoqda. Bolalar ma'lum axloqiy toifalarni kam farqlaydilar. Maktabgacha yoshdagi bolalar o'z xatti -harakatlarini tartibga solish qobiliyatiga ega emaslar, bolalar kattalar va tengdoshlari bilan munosabatda bo'lmaydilar, munosabatlar o'rnatishda faollik va muloqot tashabbuskorligini ko'rsatmaydilar.

Shu sababli, muammoli vaziyatlarni hal qilish texnologiyasida bolaga har xil turdagi bolalar faoliyatining mazmunli qadriyatlarini aniqlashga imkon beradigan

interaktiv vositalardan foydalanish zarurati tug'ildi. Keling, "texnologiya" tushunchasini ko'rib chiqaylik. Ensiklopedik lug'atda quyidagi ta'rif berilgan: Texnologiya – biror ishda, san'atda, mahoratda qo'llaniladigan usullar, yo'llar yig'indisi. (Izohli lug'at).

Pedagogik texnologiya esa – bu o'qituvchi (tarbiyachi)ning o'qitish (tarbiya) vositalari yordamida o'quvchi (talaba)larga muayyan sharoit va ketma-ketlikda ta'sir ko'rsatish va bu faoliyat mahsuli sifatida ularda oldindan belgilangan shaxs sifatlarini shakllantirish jarayondir. (N.Saydaxmedov).

Maktabgacha ta'limda pedagogik texnologiya - bu bir nechta maktabgacha ta'lim muassasalarida ham, ma'lum bir bolalar bog'chasida ham o'quv jarayonini amalga oshirish uchun shakllar, usullar, metodlar, o'quv vositalarining kompleksini aniqlaydigan psixologik va pedagogik yondashuvlar majmuidir.

Bizning tadqiqotimiz uchun bolalarni ijodiy fikrlashga, muammoni ko'rishga, bu muammoni hal qilish uchun farazlar qo'yishga, mustaqil echimlarni topishga, xulosa va xulosalar chiqarishga o'rgatadigan muammoli vaziyatlarni hal qilish texnologiyasi muhim ahamiyatga ega. Muammoli ta'limning asosiy tarkibiy qismlaridan biri muammoli vaziyatdir. Muammoli vaziyat deganda muammoning markaziy bo'g'ini tushuniladi, uning yordamida fikr, kognitiv ehtiyoj uyg'onadi, tafakkur faollashadi va to'g'ri umumlashmalarining shakllanishi uchun sharoit yaratiladi. "O'qitish va tarbiyalashda muammoli vaziyat yaratish", - deb qayd etadi A.M. Matyushkin, - siz bolani o'zlashtiradigan bilimingiz noma'lumning o'rnini egallaydigan vazifani bajarishga muhtoj qilishingiz kerak. ". Fikrlashning eng kuchli motivatsiyasi aynan muammoli vaziyatda shakllanadi. Natijada, odam kutilmaganda duch kelgan qiyinchiliklarning asl sabablarini bilish, bilish, tushunish istagi (motivi) paydo bo'ladi.

Tahlil qilishni, taqqoslashni, savollarni hal qilishni talab qiladigan muammoli vaziyatlarni hal qilishda bola o'z bilimiga tayanishi kerak, uning yordamida aloqalarni o'rnatadi, yangi unvon va ko'nikmalarni egallaydi va o'ziga xos xulosalar chiqaradi. Olib borilgan tadqiqotlarda axloqiy tarbiyada muammoli vaziyatni hal qilishning muhim rolini, ijobiy ish qilishga rag'batlantirish va o'zini takomillashtirish qobiliyatini rivojlantirishni ta'kidlaydi.

Muammoli vaziyatni hal qilish uchun texnologiya kerak. Olti bosqichdan iborat muammoli vaziyatni hal qilish texnologiyasini ko'rib chiqing.

1. Vaziyat bilan tanishtirish.
2. Muammoli vaziyatni yaratish, maqsadni belgilash, motivatsiya faoliyat.
3. Muammoli vaziyatni loyihalash va hal qilish.
4. Bolalar tomonidan yangi bilimlarning ochilishi.
5. Bilimlar tizimiga qo'shilish va takrorlash.
6. Refleksiya (qabul qilish) va anglab yetish

Shunday qilib, muammoli vaziyatlarni hal qilish, bola, u bilan yashash, sabab-oqibat munosabatlarini anglashni, tan olishni va ajratishni boshlaydi, u o'z pozitsiyasini va muammoga munosabatini shakllantiradi. Muammoli vaziyatlar bolaga axloqiy tanlash imkoniyatini beradi. Bunday holda, axloqiy identifikatsiyalash mexanizmlari paydo bo'ladi, bolaning shaxsiy tajribasi boyitiladi. Bolalar o'zlarini va atrofdagilarning xatti-harakatlarini tahlil qilishni o'rganadilar, nizolarni mustaqil hal qilish qobiliyati shakllanadi. Muammoli vaziyatlar axloqiy tajribaning shakllanishiga, axloqiy xulq-atvor strategiyalariga, axloqiy tajribalarning namoyon bo'lishiga yordam beradi. Muammoli vaziyatlarda turli hayotiy pozitsiyalar baholanadi, kamchiliklar masxara qilinadi va odamlarning ijobiy fazilatlari maqtovg'a sazovor bo'ladi. Vaziyatlarni tahlil qilish asosida bola zamonaviy jamiyatda uning sotsializatsiyasi uchun zarur bo'lgan yangi bilimlarni oladi.

Ta'lim sohasida "interaktivlik" tushunchasi o'quv jarayoni subyektlari o'rtasida faol o'zaro ta'sirni ta'minlaydigan maxsus ta'lim tizimiga nisbatan qo'llaniladi. Bizning tadqiqotimizda muammoli vaziyatni tarbiyachi muayyan texnika, usul va vositalar yordamida yaratadi. Muammoli vaziyatlarni yaratish va hal qilishda biz "Hammasini tushuntirish" dasturida taqdimotlarni yaratish uchun interaktiv vositalardan foydalanamiz (inglizchadan "Hammasini tushuntirish"), bu erda siz loyihaga sharh berishingiz, animatsiyadan foydalanishingiz, turli ob'ektlarni import va eksport qilishingiz mumkin. Interaktivlik maktabgacha tarbiyachi bilan kattalar va bolalarning ta'lim jarayonida doimiy o'zaro ta'sirida amalga oshiriladi. O'quv jarayoni ishtirokchilari o'zlarining individual ta'lim ehtiyojlarini qondiradigan takrorlanishlar sonini, ma'lumotni etkazib berish tezligini mustaqil ravishda belgilashlari mumkin.

Muammoli vaziyatlarni hal qilish texnologiyasidan foydalanish jarayonida, interaktiv vositalardan foydalanib, bola muhim qadriyatlarni aniqlaydi: umuminsoniy qadriyatlar (go'zallik, yaxshilik, adolat, qadr-qimmat, baxt, olijanoblik, odob, hayotning ma'nosi); oilaviy qadriyatlar (barcha oila a'zolariga hurmat, boshqalarga g'amxo'rlik); voqelikka bo'lgan munosabatlarning qiymat asoslari (har xil faoliyat turlarida turli qoidalarni o'zlashtirish, nizolarni hal qilish istagi, atrofdagi olamda ishtirok etishda mustaqillik); har xil faoliyat turlarida (kommunikativ, o'yin, vizual, motorli, kognitiv va tadqiqot).

Mana ulardan ba'zilari.

Kognitiv vaziyat "ko'z oldida".

Maqsad: muammoli vaziyatlarni hal qilishni o'rgatish, o'z holatingizni tahlil qilish boshqalarning xulq-atvori va harakatlari, "yaxshilik" va "yomonlik" axloqiy tushunchalarini aniq misollar bilan mustahkamlash.

"Fikrlash" xulq-atvori holati.

Maqsad: ijobiy xulq-atvorni o'rgatishni davom ettirish; qilishga undash yaxshi ishlar; axloqiy tushunchalarni aniq misollar bilan mustahkamlash.

Shaxsiy holat "Qo'rquv".

Maqsad: o'z tabiatini farqlashga va tushunishga o'rgatishni davom ettirish hissiy holat va kayfiyat.

Muammoli vaziyatlarni hal qilishda interfaol vositalardan foydalanish o'qituvchining emas, balki o'quvchining hukmronligiga hissa qo'shgan. Voyaga etgan bola bolaning sherigi sifatida harakat qiladi, ishtirokchilarning faolligini qo'llab - quvvatlaydi, nuqtai nazarlarning xilma -xilligini ochib berishga harakat qiladi va ijodkorlikni rag'batlantiradi. O'qituvchining sa'yi -harakatlari o'quv jarayonining ishtirokchilarining idrokini osonlashtirishga, o'zaro tushunishni o'zlashtirishga qaratilgan.

Biz maktabgacha yoshdagi bolalarning ijtimoiy-madaniy qadriyatlarini shakllantirishda muammoli vaziyatlarni hal qilish texnologiyasini tasvirlab berdik. Ushbu texnologiyalar maktabgacha yoshdagi bolaga fikrlashda mustaqillikni rivojlantirishga, vaziyatlarni hal qilishning yangi usullarini topishga imkon beradi. Muammoli vaziyatlar bolalarning kognitiv, xulq -atvor va shaxsiy faolligini faollashtiradi .Muammoli vaziyatlar va qahramonlar yordamida bolalar xulq -atvor qoidalarga o'z munosabatlarini erkin ifoda etdilar, o'z pozitsiyalarini qadriyatlarini hisobga olgan holda amalga oshirdilar va tushundilar, kattalar va tengdoshlari bilan muloqot qildilar, his -tuyg'ularini - empatiya (hamdardlik, hamdardlik, yordam), shuningdek Bu qoidalarni kundalik hayotda qanday qo'llashni bilardi.

Taklif etilgan holatlar maktabgacha yoshdagi bolaning bilim qiziqishini, faolligini rag'batlantiradi, bu esa taklif qilingan sharoitda tanlash imkoniyatini beradi. Biz aniqlagan va biz sinovdan o'tkazgan ijtimoiy -madaniy qadriyatlar va mezonlarning (kognitiv, shaxsiy, xulq -atvor) shakllanishining tarkibiy qismlari, shuningdek, kattalar va tengdoshlari bilan o'zaro munosabatlarda katta maktabgacha yoshdagi bolalarni baholash ko'rsatkichlari va darajalari ijobiy ta'sir ko'rsatadi. ijtimoiy -madaniy qadriyatlarining shakllanishi. Bularning barchasi, umuman olganda, ilovaning samaradorligini ta'minlaydi.

Muammoli vaziyatlarni hal qilishning interaktiv vositalari, bolaga har xil turdagi bolalar faoliyatining mazmunli qadriyatlarini aniqlashga imkon beradi. Tadqiqot natijalarini sarhisob qilib shuni aytish mumkinki, bajarilgan ishlar va muammoli vaziyatlarni hal qilishda interaktiv vositalar qo'llanilgandan so'ng, bolalar me'yor va qadriyatlarini o'z ideallari va munosabatlari sifatida qabul qila boshladilar, o'z xatti - harakatlarini mustaqil baholay oladilar. va ularning tengdoshlari va axloqiy me'yorni shakllantirishga qodir. Guruhda ziddiyatli vaziyatlar soni kamaydi, bolalar o'z xatti - harakatlarida ijobiy yo'nalishni rivojlantirdilar. Bu har bir bolaning mustaqil maqsad qo'yishga, o'z harakatlarini rejalashtirishga va bolalar va kattalar bilan muloqot qilishga tayyorligidan dalolat beradi. Shuni ham ta'kidlash kerakki, bolalar o'z harakatlari va his

-tuyg'ularini tartibga solishni, dialog o'tkazishni, kommunikativ faollikni va o'zaro tushunishni ko'rsatishni o'rgandilar.

REFERENCES

1. Mahmudovna N. M. Improving the preschool education system from the perspective of the age values of children //Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR). – 2021. – Т. 10. – №. 1. – С. 182-185
2. Хасанова Г. К. Classification of Educational Activities and Assessment Classifications: Improvement of Pedagogical Problems //International Journal of Advanced Science and Technology. – 2020. – Т. 29. – №. 11s. – С. 1958-1961.
3. Makhmudovna N. M. et al. Language is a Means of Cognition and Communication for Teaching in Education //International Journal of Psychosocial Rehabilitation. – 2020. – Т. 24. – №. 1. – С. 247-256.
4. Mahmudovna N. M. Reasons for Personal Change of Modern Preschool Children //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10.
5. Makhmudovna N. M. The role of artpedagogy in the growth of new generation //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 11.
6. Нигматова М. М., Файзуллаева Ш. Ф. К., Кодирова С. Д. К. Способы эффективного использования методов обучения математике в начальных классах //Academy. – 2020. – №. 3 (54).
7. Нигматова М. М. Формирование и развитие толерантности в семье //Наука и инновации-современные концепции. – 2019. – С. 82-85.
8. Ниязова Г. Д., Нигматова М. М., Хужаева С. С. Современное представление о физиологическом механизме внимания и памяти //Научно-спортивный вестник Урала и Сибири. – 2015. – №. 5. – С. 50-55.
9. Nigmatova M. RAQAMLI O'YINLAR BOLALARNI O'QITISH USULI SIFATIDA //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
10. Nigmatova M. РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДЕТЕЙ НА ЗАНЯТИЯХ ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ (buxdu. uz). – 2021. – Т. 3. – №. 3.
11. Nigmatova M. M., Sh M. D. ART PEDAGOGY IN MODERN EDUCATION //Проблемы науки. – 2021. – С. 54.
12. Нигматова М. М., Умарова Г. У. ВЛИЯНИЕ ИНФОРМАЦИОННОГО ПРОСТРАНСТВА НА РАЗВИТИЕ ПОЗНАВАТЕЛЬНЫХ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ ДОШКОЛЬНИКОВ //Academy. – 2020. – №. 12 (63).
13. Негматова М. М., Курбонова Э. К. К., Курбонова Н. К. К. О качествах современного учителя //Проблемы педагогики. – 2020. – №. 1 (46).

14. Нигматова М. М. Художественное и эстетическое воспитание детей дошкольного возраста //Вестник магистратуры. – 2019. – С. 44.
15. Нигматова М. М. ПУТИ ФОРМИРОВАНИЯ КОМПЕТЕНТНОЙ ЛИЧНОСТИ //ББК 71.0 И74 Редакционная коллегия Ответственный редактор. – 2019. – С. 191.
16. Мирзаева Д. Ш., Мухитова Р. С. К., Уйғуновна И. Қ. Формы сотрудничества с семьями дошкольных образовательных учреждений //Academy. – 2020. – №. 5 (56). – С. 59-61.
17. Mirzaeva, S. D. (2021). Art-pedagogical technology in the development of the fine activity of elder preschool children. *Middle European Scientific Bulletin*, 11.
18. Мирзаева, Дильфуза Шавкатовна, and Зулайко Бахтиоровна Кенжаева. "Значение использования интерактивных методов в развитии дошкольного образования." *Academy* 5 (56) (2020): 57-59.
19. Nigmatova, M. M., and Mirzayeva D. Sh. "ART PEDAGOGY IN MODERN EDUCATION." *Проблемы науки* (2021): 54.
20. Нигматова М. М., Мирзаева Д. Ш. Коррекционная педагогическая деятельность-процесс, направленный на воспитание и развитие полноценной личности //Academy. – 2019. – №. 11 (50).
21. Mirzayeva S. D. Innovative approaches to Teaching and Upbringing in Pre-School Institutions //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10.
22. Mirzayeva S. D. Innovative approaches to Teaching and Upbringing in Pre-School Institutions //Middle European Scientific Bulletin. – 2021. – Т. 10.
23. Мирзаева, Д. Ш., & Рахматова, Д. Х. К. (2020). Методы развития речи в процессе развития речи у детей. *Academy*, (6 (57)), 93-94.
24. Мирзаева, Д. Ш. "Деятельность учителя по развитию интереса к учению у учащихся начальных классов." *Сборники конференций НИЦ Социосфера*. No. 32. Vedecko vydavatelске centrum Sociosfera-CZ sro, 2017.
25. Мирзаева Д. Ш., Нуриддинова В. Н. К., Жураева Д. У. К. Современные подходы к использованию инновационных образовательных технологий в повышении эффективности начального образования //Academy. – 2020. – №. 3 (54).
26. Мирзаева, Д. Ш. (2020). Методы использования дидактико-игровых образовательных педагогических технологий в начальных классах. *Academy*, (3 (54)).
27. Мирзаева, Д. Ш. (2019). Внедрение мультимедийных технологий в дошкольное образование. *Научный журнал*, (6 (40)).
28. Хасанова, Гулноз Косимовна. "Цель использования электронных образовательных ресурсов в системе обучения и образования." *Научный журнал* 6 (40) (2019).

29. Хасанова, Г. К. (2019). Цель использования электронных образовательных ресурсов в системе обучения и образования. *Научный журнал*, (6 (40)).
30. Хасанова, Г. К. "ДИДАКТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ОБУЧЕНИЯ УЧЕНИКОВ НАЧАЛЬНОЙ ШКОЛЫ ЛОГИЧЕСКОМУ МЫШЛЕНИЮ С ПОМОЩЬЮ ИННОВАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ." *Проблемы науки* (2021): 90.